

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 13.11.2020

Viite

Asia

Ulkoministerien epävirallinen videokokous 19.11.2020; Suomen tavoitteet

EU:n ulkoministerien epävirallinen videokokous järjestetään 19.11.2020. Suomea edustaa ulkoministeri Pekka Haavisto. Kokouksessa käsitellään monenvälistä yhteistyötä, minkä lisäksi ministerit keskustelevat videoyhteydellä Palestiinan ulkoministeri Riad al-Malkin kanssa.

Monenvälinen yhteistyö

Suomi pitää tärkeänä, että EU toimii aktiivisesti kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän vahvistamiseksi. Globaaleihin ongelmiin (ilmastonmuutos, pandemiat, konfliktit ym.) tarvitaan globaaleja ratkaisuja ja monenvälistä yhteistyötä. Sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja tehokas, multilateralismiin perustuva järjestelmä ovat avainasemassa. EU:n oma yhtenäisyys ja johdonmukaisuus eri foorumeilla on keskeistä. EU:n roolia tulee vahvistaa erityisesti nykyisessä kansainvälisessä tilanteessa, jotta se on kykenevä ottamaan johtoroolin erityisesti itselleen tärkeimmissä kysymyksissä. EU:n tulee etsiä myös uusia kumppanuuksia ja liittolaisia perinteisten lisäksi. EU-YK-yhteistyötä tulee syventää, erityisesti strategisella sekä korkealla tasolla. YK on kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän ja monenkeskisen yhteistyön ytimessä. YK:n uudistaminen on tärkeää legitiimille ja tehokkaalle toiminnalle. Tämä merkitsee YK:n kaikkien kolmen pilarin – rauha ja turvallisuus, ihmisoikeudet sekä kehitys – saumatonta yhteistoimintaa. Suomi tukee YK:n uudistamista ja pitää EU:n aktiivista roolia ja yhtenäisyyttä asiassa tärkeänä. Suomen tavoitteena on EU:n yhtenäisyyden ja toimintakyvyn turvaaminen myös muilla monenvälisillä foorumeilla (esim. Etyj, Euroopan neuvosto, ICC, WTO, OECD). Kansainvälisen oikeuden merkitys multilateralismin perustana on keskeinen, esimerkiksi asevalvontasopimusjärjestelmän ajankohtaisiin haasteisiin vastaamisessa. Suomi kannattaa perussopimuksen antamien mahdollisuuksien hyödyntämistä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) toimintakyvyn parantamiseksi, ml. määräenemmistöpäätösten käyttäminen. Tämä mahdollistaisi muun muassa EU:n toiminnan tehostamisen monenvälisillä foorumeilla.

Keskustelu Palestiinan ulkoministerin kanssa

EU:n tulee korostaa Palestiinalaishallinnolle vaalien järjestämisen tärkeyttä. Vaalit antaisivat hallinnolle legitimitettä sekä oman kansan että kansainvälisen yhteisön suuntaan. Vaalien järjestäminen lisäisi nuoren palestiinalaissukupolven osallisuuden tunnetta omassa yhteiskunnassaan. Palestiinalaishallinnon on tavoiteltava yhtenäisyyttä, jotta se olisi uskottava toimija rauhanneuvotteluissa. Palestiinalaishallintoa täytyy kannustaa aloitteellisuuteen rauhanratkaisun etsimisessä Israelin kanssa. Konfliktin osapuolilta tarvitaan luottamusta lisääviä toimia. Suomen kanta Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin ratkaisuun on muuttumaton. Tavoitteena on osapuolten välisten neuvotteluiden avulla saavutettava, kansainvälistä oikeutta ja aiempia sopimuksia noudattava kahden valtion ratkaisu. Siirtokuntarakentaminen, mukaan lukien siihen kytköksissä olevat toimet, kuten palestiinalaisten omaisuuden tuhoaminen, on kansainvälisen oikeuden vastaista ja vaarantaa tulevan Palestiinan valtion elinkelpoisuuden. Konfliktin osapuolten on pidättäydyttävä yksipuolisista, haitallisista toimista.

Asialista:

Monenvälinen yhteistyö s. 4
Keskustelu Palestiinan ulkoministerin kanssa s. 7

Asia

Monenvälinen yhteistyö

Kokous/tapaaminen

Ulkoministerien epävirallinen videokokous 19.11.2020

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Päivi Karhio-Szilvay, UM/POL-50, p. 050 359 3670, paivi.karhio-szilvay@formin.fi

Anna Salovaara, UM/POL-50, p. 050 439 1318, anna.salovaara@formin.fi

Matti Nissinen, UM/POL-30, p. 050 590 7973, matti.nissinen@formin.fi

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Käydään EU:n sisäinen keskustelu monenvälisestä yhteistyöstä.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomi pitää tärkeänä, että EU toimii aktiivisesti kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän vahvistamiseksi. Globaaleihin ongelmiin (ilmastonmuutos, pandemiat, konfliktit ym.) tarvitaan globaaleja ratkaisuja ja monenvälistä yhteistyötä. Sääntöpohjainen maailmanjärjestys ja tehokas, multilateralismiin perustuva järjestelmä ovat avainasemassa.

EU:n oma yhtenäisyys ja johdonmukaisuus eri foorumeilla on keskeistä. EU:n roolia tulee vahvistaa erityisesti nykyisessä kansainvälisessä tilanteessa, jotta se on kykenevä ottamaan johtoroolin erityisesti itselleen tärkeimmissä kysymyksissä. EU:n tulee etsiä myös uusia kumppanuuksia ja liittolaisia perinteisten lisäksi. EU-YK-yhteistyötä tulee syventää, erityisesti strategisella sekä korkealla tasolla.

YK on kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän ja monenkeskisen yhteistyön ytimessä. YK:n uudistaminen on tärkeää legitiimille ja tehokkaalle toiminnalle. Tämä merkitsee YK:n kaikkien kolmen pilarin – rauha ja turvallisuus, ihmisoikeudet sekä kehitys – saumatonta yhteistoimintaa. Suomi tukee YK:n uudistamista ja pitää EU:n aktiivista roolia ja yhtenäisyyttä asiassa tärkeänä.

Suomen tavoitteena on EU:n yhtenäisyyden ja toimintakyvyn turvaaminen myös muilla monenvälisillä foorumeilla (esim. Etyj, Euroopan neuvosto, ICC, WTO, OECD).

Kansainvälisen oikeuden merkitys multilateralismin perustana on keskeinen, esimerkiksi asevalvontasopimusjärjestelmän ajankohtaisiin haasteisiin vastaamisessa.

Suomi kannattaa perussopimuksen antamien mahdollisuuksien hyödyntämistä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) toimintakyvyn parantamiseksi, ml. määräenemmistöpäätösten käyttäminen. Tämä mahdollistaisi muun muassa EU:n toiminnan tehostamisen monenvälisillä foorumeilla.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ulkoministerien epävirallisessa videokokouksessa käydään multilateralismista lokakuun ulkoasiainneuvostosta siirtynyt keskustelu. Keskustelussa käsitellään, miten EU voi omalta osaltaan vahvistaa monenvälistä järjestelmää. Tavoitteena on tunnistaa konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä.

EU:n ulkosuhdehallinto ja Euroopan komissio valmistelevat yhteistä tiedonantoa ensi vuoden aikana EU:n roolista sääntöpohjaisen monenkeskisyiden vahvistamisessa, ja ulkoministerien keskustelu on osa tiedonantoa valmistelevaa keskusteluseriaa. Kesällä 2019 hyväksyttiin neuvoston päätelmät koskien monenvälistä yhteistyötä. Päätelmien seuranta ja konkreettinen toimeenpano ovat hyvä työkalu multilateralismin edistämässä.

EU:n ulkosuhdehallinnon valmistelemassa tausta-asiakirjassa nostetaan esiin EU:n vaikutusvaltaa ja resursseja, pohditaan uudenlaisia kumppanuuksia sekä esitetään keskustelun pohjaksi kysymyksiä muun muassa keskeisimmistä EU:n tavoitteista, monenvälisistä foorumeista ja kumppanuuksista.

Erityisesti Yhdysvaltain vetäytyttyä useista monenkeskisistä sopimusjärjestelyistä on monenkeskisyiden ja sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen puolustaminen noussut keskeiseksi painopisteeksi EU:n toiminnassa. Haasteita monenkeskistä järjestelmää kohtaan on tullut ja tulee erityisesti Kiinan sekä Venäjän taholta.

4. TAUSTA

Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän vahvistaminen ja monenkeskisen yhteistyön edistäminen YK:n kaikkien kolmen pilarin osalta on kuluva YK:n 75-juhlavuonna tärkeämpää kuin koskaan. Koronapandemia on osoittanut selvästi, että globaaleihin ongelmiin ja uhkiin ei ole ratkaisuja ilman kansainvälistä yhteistyötä. Pandemiakriisissä YK on onnistunut säilymään toimintakykyisenä ja YK-järjestelmän voi katsoa suoriutuneen kohtuullisen hyvin. Pääsihteeri Guterres on osoittanut vahvaa johtajuutta ja käynnissä olevan YK-reformin myötä maatasolla YK on pystynyt yhtenäisempään toimintaan.

EU:n vankkumaton tuki on jatkossakin tärkeää YK:n toimille mm. koronapandemiaan vastaamisessa kaikilla sektoreilla. EU:lta odotetaan myös johtajuutta kriiseihin vastaamisessa.

EU:n ja YK:n väliselle strategisen tason dialogille on nyt hyvä momentum. YK:n pääsihteeri voisi kertoa EU-toimijoille koronakriisitoimistaan sopivassa tilaisuudessa. EU:n tuki YK:lle on erittäin tärkeää kriisin voittamiseksi.

Monenkeskinen yhteistyö on jäänyt suurvaltakilpailun panttivangiksi. EU:lla voisi olla näytön paikka suurvaltakilpailun (Yhdysvallat – Kiina) ns. kolmantena tienä, mutta tämä edellyttäisi nykyistä vahvempaa johtajuutta ja yhtenäisyyttä. EU:n on löydettävä uusia keinoja kumppanuuksien rakentamiseen. Saksan ja Ranskan aloitteesta perustettu Multiallianssi on yksi niistä. Myös Etj, Nato, Euroopan neuvosto ja Afrikan unioni sekä muut alueelliset organisaatiot ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita multilateralismin vahvistamisen kannalta.

On kuitenkin tärkeää pitää myös suurvallat mukana monenkeskisessä yhteistyössä. Tehokas multilateralismi ja sääntöpohjainen järjestelmä ei ole ainoastaan pienten, vaan myös suurten valtioiden etu. Yhdysvaltojen eroamiset useista multilateraalisista järjestelyistä kuten YK:n ihmisoikeusneuvostosta, Maailman terveysjärjestö WHO:n tuen poisvetäminen, vetäytyminen Iranin ydinohjelmansopimuksesta, Pariisin ilmastopöytäkirjasta ja siirtolaishuoltokompaktista sekä eroaminen UNESCOsta ovat rapauttaneet osaltaan kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää. Yhdysvallat on myös leikannut rahoitustaan muun muassa YK:n väestörahoitusta ja ajanut rauhanturvaamiseen merkittäviä leikkauksia. Näiden vetäytymisten myötä EU on menettänyt monissa keskeisissä kysymyksissä tärkeän liittolaisen ja samanmielisen kumppanin.

Yhdysvaltain nykyinen linja on luonut myös uudenlaista dynamiikkaa monenväliseen toimintaympäristöön, ja antaa muun muassa Kiinalle ja Venäjälle uudenlaista liikkumavaraa monenkeskisessä yhteistyössä. Kiina on tässä tilanteessa pyrkinyt tuomaan pöytään uusia aloitteita,

joilla se pyrkii vaikuttamaan globaalijärjestykseen omien arvojensa ja intressiensä edistämiseksi, ja käytännössä toimintansa kautta haastaa nykyisen sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen.

Asia

Keskustelu Palestiinan ulkoministerin kanssa

Kokous/tapaaminen

Ulkoministerien epävirallinen videokokous 19.11.2020

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot
Jussi Soini, ALI-10, +358505243724**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Tarkoituksena on tiedustella Palestiinan ulkoministeri Riad Al-Malkilta näkymistä Palestiinan vaalien järjestämisessä sekä mahdollisuuksista jatkaa rauhanneuvotteluja Palestiinan ja Israelin välillä. Esille noussevat myös Israelin viimeaikaiset miehitystä syventävät toimet sekä rakennusten tuhoamiset Palestiinalaisalueilla. Lisäksi esille noussevat Israelin ja tiettyjen arabimaiden suhteiden normalisointikehitys sekä sen, samoin kuin Yhdysvaltojen presidentinvaalien tuloksen, vaikutus mahdollisuuksiin edistää Israelin ja Palestiinan välisiä rauhanneuvotteluja.

2. SUOMEN TAVOITE

EU:n tulee korostaa Palestiinalaishallinnolle vaalien järjestämisen tärkeyttä. Vaalit antaisivat hallinnolle legitimitettä sekä oman kansan että kansainvälisen yhteisön suuntaan. Vaalien järjestäminen lisäisi nuoren palestiinalaissukupolven osallisuuden tunnetta omassa yhteiskunnassaan.

Palestiinalaishallinnon on tavoiteltava yhtenäisyyttä, jotta se olisi uskottava toimija rauhanneuvotteluissa. Palestiinalaishallintoa täytyy kannustaa aloitteellisuuteen rauhanratkaisun etsimisessä Israelin kanssa. Konfliktin osapuolilta tarvitaan luottamusta lisääviä toimia.

Suomen kanta Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin ratkaisuun on muuttumaton. Tavoitteena on osapuolten välisten neuvotteluiden avulla saavutettava, kansainvälistä oikeutta ja aiempia sopimuksia noudattava kahden valtion ratkaisu.

Siirtokuntarakentaminen, mukaan lukien siihen kytköksissä olevat toimet, kuten palestiinalaisten omaisuuden tuhoaminen, on kansainvälisen oikeuden vastaista ja vaarantaa tulevan Palestiinan valtion elinkelpoisuuden. Konfliktin osapuolten on pidättäydyttävä yksipuolisista, haitallisista toimista.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Keskustelu Palestiinan ulkoministeri Riad Al-Malkin kanssa on jatkumoa EU-ulkoministerien keskustelulle Israelin ulkoministeri Gabi Ashkenazin kanssa Gymnich-kokouksen yhteydessä Berliinissä 27.8.2020. Epävirallisessa videokokouksessa ei tehdä päätöksiä.

4. TAUSTA

Palestiinan asema suhteessa Israeliin ja yleisemmin kansainvälispoliittisesti on vuonna 2020 heikentynyt Yhdysvaltojen vahvasti Israelia suosivan politiikan seurauksena, jota ilmaisi tammikuussa julkaistu Peace for Prosperity -aloite. Kehitys jatkui Yhdysvaltojen tuettua Israelin ja tiettyjen arabimaiden suhteiden normalisointiprosessia. Prosessi teki selväksi useiden arabimaiden tuen puutteen Palestiinalle ja erityisesti Palestiinan poliittiselle johdolle. Israelin siirtokuntien

laajentaminen, omaisuuden tuhoamiset ja siirtokuntalaisväkivalta ovat osoitus siitä, että Israel edelleenkin katsoo voivansa toimia vastoin kansainvälistä oikeutta sekä sen ja Palestiinan konfliktista aiemmin kansainvälisesti sovittuja periaatteita.

Palestiinalaishallinnon taloudellinen tilanne on katastrofaalinen. Asiaan vaikuttavat miehityksen aiheuttamien perusongelmien lisäksi sekä koronatilanne että se, että vastalauseena Israelin annektointisuunnitelmille Palestiinalaishallinto lopetti Israelin keräämien tulli- ja verotulojen tulouttamisen toukokuussa.

Lähi-idän rauhanprosessi (MEPP) nousi pitkän tauon jälkeen kansainvälisen politiikan puheenaiheeksi, kun Yhdysvaltojen presidentti Trump julkaisi "Peace for Prosperity" -aloitteensa 28.1.2020. Suunnitelma hylkäsi kansainvälisen oikeuden lähtökohtana konfliktin ratkaisuyrityksille, mukaan lukien konfliktista aiemmin annetut YK-päätöslauselmat. Israelin hallitussopimus (20.4.2020) totesi mahdollisuuden tuoda Trumpin suunnitelmassa mainitut Länsirannan osien annektoinnit Israelin hallituksen käsittelyyn 1.7.2020 alkaen.

Israel ei kuitenkaan edennyt annektointisuunnitelmissaan heinäkuun alun jälkeen. Kansainvälisesti aikeita vastustettiin laajasti, lisäksi sekä Israelissa että Yhdysvalloissa jouduttiin keskittymään koronakriisin seurauksien hallitsemiseen. Israelin hallitus ei myöskään ollut yhtenäisesti annektointiaikeiden takana. Sinivalloista liittoumaa edustaneet varapääministeri Gantz ja ulkoministeri Ashkenazi sekä Israelin turvallisuusviranomaiset eivät kannattaneet niitä. Virallisesti annektointisuunnitelmasta luovuttiin, kun Israel normalisoi suhteensa Arabiemiraateihin (UAE). UAE esitti annektoinneista luopumisen tai niiden lykkäämisen omaksi motiivikseen solmia Israelin kanssa ns. Abraham-sopimus. UAE:n jälkeen Bahrain, Kosovo, Sudan ja muutamat muut maat ovat ilmoittaneet eriasteisesta normaalisuhteesta Israelin kanssa. Tämä kehitys on Yhdysvaltojen voimakkaasti myötävaikuttamaa.

Palestiinalaishallinto reagoi annektointiaikeisiin alusta alkaen voimakkaasti. Estääkseen annektoinnit se ilmoitti jo toukokuussa lakkaavansa noudattamasta kaikkia Israelin ja Yhdysvaltojen kanssa tehtyjä sopimuksia, ml. turvallisuuskoordinaatiota ja taloussopimuksia. Palestiinalaishallinnon budjettitulojen merkittävimmän lähteen, Israelin keräämien tulli- ja verotulojen, tulouttaminen keskeytyi. Palestiinalaishallinnon taloustilanne on ajautunut syvään kriisiin, jota koronapandemia on vielä pahentanut.

Loppukesän ja syksyn aikana em. normalisointikehitys on tehnyt tyhjäksi vuonna 2002 Arabiliiton huippukokouksessa hyväksytyn ns. arabirauhanaloitteen. Sen mukaan arabimaat olisivat valmiit normalisoimaan suhteensa Israeliin, jos Israel vetäytyy Palestiinalaisalueelta vuoden 1967 sotaa edeltävien rajojen taakse ja suostuu Palestiinan valtion perustamiseen. Nyt käynnissä oleva normalisointikehitys alleviivaa sitä, että arabimaiden tuki Palestiinalle ja varsinkin sen johdolle on varsin heikko. Myöskään ns. arabikatu ei ole noussut tukemaan Palestiinaa.

Annektointiuhka on vain osin väistynyt, koska Länsirannan ja Itä-Jerusalemin ”hiipivä annektointi” kiihtyy: siirtokuntia rakennetaan tänä vuonna eniten sitten vuoden 2012. Myös palestiinalaisten rakennusten tuhoaminen sekä omaisuuden takavarikointi nousee vuonna 2020 ennätyslukuihin. Tuhoamisen kohteina ovat myös EU-maiden, ml. Suomen tuella rakennetut kohteet. Uusien siirtokuntahankkeiden taustalla on osin Israelin pääministeri Netanjahun ja Likud-puolueen voimakkaasti laskeva suosio. Myös Israelin korona- ja taloustilanne on vaikea. Netanjahua painavat korruptiosyytteet. Hänen täytyy myös varautua Yhdysvaltojen Lähi-idän politiikan mahdolliseen muutokseen presidentinvaalien jälkeen, ja muokata todellisuutta ennen sitä.

Kaiken tämän lopputuloksena palestiinalaisten kumppanit ovat vähissä, sen talous on heikko, annektoinnit etenevät eikä palestiinalaisten johto tunnu löytävän tapaa, jolla se pääsisi normaalisuhteiden kehityksen luoman uuden tilanteen tasalle.

Positiivinen juonne tilanteessa saattaa olla, että Länsirannalla valtaa pitävän Fatahin ja Gazan alueella hallitsevan Hamasin välillä on tapahtunut vuodesta 2006 alkaneen välikon jälkeen lähentymistä. On silti epävarmaa, kuinka motivoituneita osapuolet ovat aitoon sovintoprosessiin. Hamas ja Fatah antoivat 24.9. yhteisen lausunnon, jossa ne ilmoittivat vaalien järjestämisestä palestiinalaisalueella vaiheittain alkuvuonna 2021. Edellisen kerran vaalit on järjestetty vuonna 2006, ja hallinnon demokratia- ja legitimitettivaje on vakava. On useasta syystä epävarmaa, toteutuvatko vaalit lopulta. Viimeksi Palestiinan johto ilmoitti syksyllä 2019 aikeesta järjestää vaalit. EU toivoo vaalien järjestämistä ja on valmis tukemaan niitä mm. järjestämällä tarkkailumission.

EU on jakanut huolet Israelin annektointiaikeista miehityillä alueilla, siirtokuntarakentamisen jatkamisesta sekä muista tavoista syventää miehitystä.

Levottomuudet ja väkivaltaisuudet, jotka levisivät muslimimaailmaan protestina presidentti Macronin reagoinnille 16.10.2020 tehtyyn opettaja Samuel Patyn murhaan, ovat levinneet myös Palestiinaan. Palestiinan johto on kritisoinut niin Ranskan islaminvastaisuutta kuin ääriajatteluakin.

Ulkoministeri Haavisto on keskustellut Lähi-idän rauhanprosessista viime kuukausina puhelimitse Palestiinan ulkoministeri Malkin kanssa 1.10.2020, Jordanian ulkoministeri Safadin kanssa 8.6. ja 6.8.2020 sekä Israelin ulkoministeri Ashkenazin kanssa 31.8.2020. Aihe oli myös esillä ulkoministeri Haaviston Qatarin vierailulla 27.-28.10.2020. Suomi jatkaa tukeaan Palestiinalaishallinnolle niin kehitysyhteistyön keinoin kuin puolustamalla kansainvälistä oikeutta ja kansainvälisen järjestelmän merkitystä Israelin ja Palestiinan välisessä konfliktissa niin osana EU:ta kuin kahdenvälisestäkin.

LIITTEET

Asiasanat	UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, Palestiinalaisalueet
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, VM, VNK, YM